

GRÚZIA

Grúziát mindenképpen eddigi világjárásunk egyik fehér foltjának is nevezhetjük.

A délnyugat-ázsiai országok, a Kaukázus bármennyire is felébresztik bennünk a kalandvágyat, mégsem tartoznak a népszerű desztinációk közé, látnivalóit tekintve érdemtelenül. A mellőzöttség okaiban feltehetőleg jelentős szerepet játszik a történelem, ugyanakkor semmi nem tart örökké. Mostanság úgy tűnik, egyre többen kezdik felfedezni a térség országait, így Grúziát is, ami nemcsak kulturális élmény, kulináris csemegének sem utolsó – derül ki Jurák Zsolt állandó utazási tanácsadónk úti beszámolójából.

Írta: BARNA ANDRÁS képek: JURÁK ZSOLT

Krónikásként tulajdonképpen már a címnél elakadtam, nem tudtam, hogy Grúziát vagy Georgiát írjak. Értelmezésem szerint idehaza mind a kettő elfogadott, noha grúzok a Georgiát preferálják – és a világ legtöbb országa már így nevezi őket –, mondván: a Grúzia Georgia orosz fordításban. Bárhogy is legyen, az én tollam végére jobban ráállt a Grúzia, csak emiatt használok, nem másért.

Hogy őszinte legyek, nem tudtam, mit várjak Zsolt beszámolójától, mert Azerbajdzsán, Örményország vagy Grúzia kapcsán szinte csak sztereotípiák jutottak az eszembe. A filmek és hírek hatása nyilván sokat nyomott a latban, így nehezen tudtam beleképzelni magam a turistaszerepbe.

Barna András: Korábban még soha nem merült fel Ázsia ezen fertálya témaként, Grúzia sem. Most jártál itt először? Hogy jött az a gondolat?

Jurák Zsolt: A Kaukázus tulajdonképpen már régen rajta volt a bakancslistámon, aztán nem olyan régen Azerbajdzsánban jártam, ami nagyon tetszett, és akkor kezdtem el nézelődni a régióban, hogy melyik országot lenne érdemes bejárni. Így jött Örményország, majd Grúzia, és azért erről beszélünk most, mert számomra ez volt a három közül a csúcs. Időközben lett közvetlen repülőjárat is Grúziába – igaz, nem a fővárosba, hanem Kutaiszibe –, ami lényegesen megkönnyítette a helyzetet.

Ellentétben a világ jó néhány pontjával, sejthetően ez a régió számodra egy szűz terület volt kapcsolati háló nélkül. Csak a rutinodra támaszkodtál? Hogy szervezted meg ezt az utat?

Az interneten számos kinti utazási irodát megnéztem és beszéltem is velük, viszont az árák közötti hatalmas különbségek miatt nyugodt szívvel egyikkel sem dolgoztam volna. Rengeteg

videót megnéztem az országról, hogy tudjam, mi érdekel, mi az, amit itt látnom kell, ezzel rengeteg időt eltöltöttem. Grúziában térben és időben is nagyok a távolságok, ezért elsődlegesen azt kellett eldöntenem, hogy milyen hosszú legyen az út. Először négy napban gondolkoztam, de annyira nagy és szép ez az ország, hogy végül is ennek a duplája lett, ugyanis semmit nem szerettem volna kihagyni, ha már ott vagyok, pontosabban vagyunk, mert egy kisebb társasággal utaztam. Egy dolgot nem néztünk meg ez idő alatt: a tengerparti részt.

Végül is hogyan sikerült kapcsolatot találnod?

Azerbajdzsánban volt egy partnerem, őt kérdeztem meg, hogy esetleg Grúziában dolgoznak-e olyan utazási irodával, amelyiket nyugodt

szívvel ajánlana. Így jutottam el egy nagyon korrekt irodához, ahol ráadásul jó ár-érték aránnyal dolgoztak. Utólag is azt gondolom, a legjobb döntést hoztam meg, amikor mellettük tettem le a voksomat.

Honnan indult a nagy kaland?

Az egyetlen repülőjárat, ami van, nagyon szerencsétlen időpontban indul, hajnali két-három óra körül. Ráadásul nem is a fővárosba, ahogy említettem, hanem Kutaiszibe érkezik hajnali hat táján. Igazából ekkor még nem lehet csinálni semmit, ezért úgy döntöttünk, hogy elautózunk Tbiliszibe, illetve egy kicsivel tovább, Mchetába, ami azért nevezetes hely, mert 317-ben a grúzok itt vették fel a kereszténységet. Rengeteg gyönyörű ortodox templomuk van, az egyik, amit megnéztünk, 656 méter magasan áll

a város felett, ahonnan fantasztikus kilátás nyílik a városra. Mchetában kihagyhatatlan látnivaló a Szvetichoveli-székesegyház és a Dzsvarikolostor is, mindkettő a világörökség része.

Útban a székesegyház felé – hála az idegenvezetőnknek – egy sor finomságot is megkóstolhattunk. Az egyik a borfagyi volt, a másik pedig egy tradicionális grúz édesség, a csurcsela, ami nem más, mint egy szárított gyümölcsrúd. Tulajdonképpen mindenféle gyümölcsből készítenek csurcselát, a kínálat elképesztően széles. Jó íze van, főleg az fogja kedvelni, aki szereti a törökös édességeket. De itt ismerkedtünk meg egy másik grúz specialitással, a tklapival is, ez úgy készül, hogy a pürésített főtt gyümölcs masszáját egy tálcán papírvékonyaságúra nyújtják, majd néhány napi szárítás után feltördelik,

és úgy eszik, mint a csipszet. Ezek az édességek kísérték el a székesegyházig, ami egy fantasztikus épület, az ország második legnagyobb temploma és ortodox központja is. A mchetai városnézés után Tbiliszibe visszatérve elfoglaltuk a város főterén lévő szállásunkat.

Ezek szerint bevettétek a fővárost?

Az egyik éttermét mindenképpen. Sosem indulok el úgy, hogy ne térképezzem fel az éttermi kínálatot, és persze utánaolvasok a helyi ételeknek is. Szóval ezt a helyet is még idehaza néztem ki magamnak. A romkocsmák hangulatát idéző helyiségben elképesztően hatalmas adagokat szolgáltak fel, szóval óvatosan kellett bánnunk a rendeléssel. Ötünknek két főétel és a két saláta pont elég volt arra, hogy degeszre együk magunkat. Amit mindenképpen meg akartam kóstolni a cserépedényben sült csirkét fokhagymás-diós sajt szószban, grúz kenyérrel. Nem lőttem mellé, fantasztikusan finom volt. Egyébként a grúz gasztronómiában alig van olyan étel, amelyikben nincs dió. Az ország konyhája szerintem kiváló, kicsit olyan, mintha az iráni, a török és görög konyha keverékéből a legjobb részeket szedték volna össze.

Milyen volt ennek fényében a másnap?

Itt is érvényes lett a magyar focihimnusz, amely szerint az éjjel sosem ért véget. Ugyanis a legszebb álmomból hatalmas durrogásokra riadtam fel, és tömegek vonultak óriási lármával. Azt hittem, kitört a forradalom, de mint kiderült, csak a grúz válogatott győzelmét ünnepelték az ablakom alatt. Ma már nevetek ezen, de akkor egyáltalán nem voltam vidám,

tényleg megijedtem. Az élményekkel teli éjszaka után másnap bejártuk a várost, és ehhez nem is kell autóba ülni, mert lépten-nyomon talál az ember valami szépséget. Tbilisziben több óvárosi rész is van, a házak szinte mindegyike önmagában is egy fotótéma. Sétánk közben átkeltünk a Mtkvari folyón átívelő modern Béke hídon, ami a Rike park bejáratához vezetett. Innen gyalogosan vagy akár felvonóval is fel lehet jutni a város fellegrárába, de itt található a Szentháromság katedrális is, ahonnan fantasztikus kilátás nyílik a városra. A rike parki sétánk után elmentünk Tbiliszi „második” óvárosi

részébe, ahol azonnal szembetaláltuk magunkat egy fantasztikusan szép, kék csempés épülettel. Mint kiderült, a dzsámira hasonlító ház az Orbeliani fürdő. Mint később az idegenvezetőnkől megtudtuk, Tbiliszi tele van fürdőkkel, jellemzően kénes fürdőkkel. Az orbeliani nemcsak a szépsége miatt különleges, hanem azért is, mert több privát része is van, ahol egy család

vagy egy pár fős társaság számára nyújt intim szférát. A kénes fürdők mellett húzódik egy katakomba, ahol megannyi üzletet találunk mindenféle grúz kézművesdolgokkal, többek között sajtokkal is, ezek jellemzően lágy, sós sajtok. Ez meg is indította a fantáziámat és inspirációt adott az esti vacsorához.

Fogadni mernék, hogy a következő gasztroélmény sajttal lesz kapcsolatos.

Jól érzed. Szintén még idehaza néztem ki a Retro névre keresztelt éttermet, ahol szinte csak a grúz konyha egyik legfinomabb ételét, a khachapurit készítik. A khachapurinak számos változata létezik, én természetesen a tradicionálisat választottam. A tésztáját – ami engem a pizzáéra emlékeztetett – csónak alakúra formálják, kétféle sajtot, egy kis vajat tesznek bele, majd a tetejére ráütnek egy tojást, és megsütik. Amikor elkészült, akkor a térsza széleiből törögetve kell összekeverni és kitunkolni a sajtos töltelékkel. Elképesztően

finom és laktató – rajtam kevés étel fog ki, de ezzel felsültem. Nem tudtam viszont értékelni a grúz üdítőitalokat. Számomra értelmezhetetlen az ízviláguk, és köszönőviszonyban sem voltak a címkén feltüntetett gyümölcsökkel.

A tbilisi látogatásunkat végül egy piacon zártuk, ami szintén a kihagyhatatlan látnivalók közé tartozott.

A főváros után mi volt a következő állomás?

Tulajdonképpen Kutaiszi felé vettük az irányt, de egy másik útvonalon, mint ahogy

Tbiliszibe mentünk. Az első megállónk az egyik leghíresebb grúz nevezetesség, Uplistsikhe volt, a 3000 éves, sziklába vájrt város. A település neve magyarrá fordítva Isten erődtítményét jelenti, és a késő bronzkorban alapították. A 13. századig lakták, és már a kereszténység előtti időkben is vallási központ volt. Elképesztően nehéz feljutni a sziklák tetejére. Egy darabig épített lépcsősoron eljuthat az ember, de utána többnyire csak az egyéni útkeresés marad, a kövekbe ka-

paszkodva, úgyhogy én itt ezen a ponton fel is adtam a csúcstámadást. Ettől függetlenül egy fantasztikus hely.

Uplistsikhe után mi következett?

Uplistsikhét elhagyva útba esik Gori, Sztálin szülővárosa. Meglepő, de őt ott még mindig nagy kultusz övezi, a városban áll egy hatalmas szobra is. Létrehoztak az emlékére egy múzeumot is, de mi ennek az oltárán nem akartunk adózni és bemenni, de a parkban körbesétáltunk, ami nagyon szép és gondozott. Az egyik érdekessége, hogy ott kiállították Sztálin vonatjának

elnöki kocsiját is. Egykor ez elvileg luxusvagonnak számított, de mai szemmel nézve rendkívül puritán és egyszerű a kialakítása és a berendezése is. A vagon mellett meg lehet nézni a szülőházát is, ami fölél, hogy megvédjék az időjárás viszontagságaitól, egyszerűen építettek még egy házat. Csak mellékesen jegyzem meg, hogy talán a kellenél is nagyobb becsben őrzik a múltját. Gori után már egyenesen Kutaiszibe mentünk, ami tulajdonképpen egy tranzitmegálló volt csak, mert a városnézést utunk utolsó napjára terveztük. A hotelünk, noha négycsillagos volt, nem bizonyult túl jó választásnak, amolyan szellem szálló benyomását keltette, rajtunk kívül szinte néptelen volt.

Ezek szerint másnap ismét útra keltetek.

Igen, a következő napon a Kaukázus felé vettük az irányt. Oda felé megálltunk Zugdidiben, ahol az egyik és talán legnagyobb látnivaló a Dadiani-palota, a mingréliai hercegség rezidenciája. Az épület 1840-ben épült, és úgy néz ki, mint egy angol kastély, beleértve a belső tereket és a bútorokat is. Az egészet egy nagyon szép botanikus kert veszi körül, egy jó másfél-két órát el lehet itt tölteni. Összességében Zugdidiben sincs túl sok látnivaló, úgyhogy a városi felfedezőutunkat egy étteremben folytattuk, ahol ismét számos specialitást sikerült megkóstolnunk. Harcso levessel indítottuk az aznapi menüsorunkat, aminek érdekessége, hogy ebben is van dió. A harcso tulajdonképpen a mi gulyásunkhoz

hasonlítható legjobban, az alaprecept is marhahúsból készül, amit szilvapürével és tojással sürítnek. Egyébként mindenféle húsból készítik, számtalan variációja létezik. Egy biztos: a grúz konyha leveseinek mindegyike nagyon sűrű, tömény és nagyon laktató. Talán ezért sem véletlen, hogy a harcst legtöbbször főételként is kínálják.

A grúzok nagyon kedvelik a kebabszerű ételeket, ezeket náluk mtsvadinak hívják. A rablólúshoz hasonlóan ezt szintén nyársra fűzik, majd megannyi fűszer kerül rá, és faszélen sűtik meg. Szintén többféle módon készülhet, sertésből, birkából vagy borjúból is.

Nagyon pikáns, de nem lett a kedvencem, ahogy a dolma sem, ami egy kicsit görög beütésűnek tűnik, mert szőlőlevélbe tekerik a befűszerezett rizses-húsos masszát, és úgy sűtik meg. De ha már itt tartok, akkor mindenképpen meg kell említenem a khinkalit, amiről az tartják, hogy az egyik legrúzabb étel. Tulajdonképpen egy kis töltött balyu, amit többféleképpen töltenek meg, hússal, sajttal stb.

Én már jóllaktam, már csak egy kis deszszert hiányzik a történeti repertoároból...

Nem maradt ki az sem, az ebédünket egy jó kis fagyival fojtottuk le, és utána indultunk tovább a célállomásunk felé. Estére értünk a szálláshelyünkre, egy nagyon hangulatos kis helyre, amit úgy kell elképzelni, mint egy alpesi falu fogadját, ahol az ember a friss péksütemény illatára ébred – nagyon idilli volt. Mire elfoglaltuk a szobáinkat, a gyomrunk ismét megkondukt, így elindultunk az előzetesen kinézett étterem felé. Ez is egy fantasztikusan kellemes egység volt, de dugig tele vendégekkel. A pincér viszont roppant készségesen öt percen belül átrendeztette a teret, hozatott még egy asztalt, úgyhogy a hely kérdése hamar megoldódott. Én itt most az a kedves vendég voltam, aki az étlapról – eléggé el nem ítéhető módon – este a reggeli menüt nézte ki magának, amelynek kínálatában házi méz és házi lekvár is szerepelt. Azt gondoltam, hogy ki leszek hajítva ezzel a kéréssel, de a főúrnak a szeme sem rebtent, és ennek köszönhetően vacsorára meg tudtam reggelizni.

Gondolom, ettől a könnyű vacsorától mindannyian jókat álmodtatok. Mi volt a másnapi program?

Erre a napra egy hegyi túrát szerveztünk, tulajdonképpen egy egynapos körutat a Nagy-Kaukázus csúcsai és gleccserei között. Nem a megszokott kisbusszal mentünk, mert az nem bírta volna a terepet, ezért aznap egy terepjáró jött értünk. Amikor megláttam, arra gondoltam, hogy maga Sztálin is ilyenekkel utazhatott, úgy nézett ki – elképesztő állapotban volt, nem csoda, hogy számos kérdéssel a fejemben ültem bele.

Merre vezetett az utatok?

A Nagy-Kaukázus déli részére mentünk, a Szvanéti régióba, ami a tornyairól híres. A szván tornyok mindegyike 25 méter magas, a tetejükre egy kis lépcsősor vezet. A tornyok védelmi célokat szolgáltak, de vészterhes időkben lakótoronyként is funkcionáltak, és a település javait is ide menekítették, ha a helyzet úgy alakult. A tornyokban az őrszemek kommunikáltak egymással, tehát ha ellenség közeledett, azt már

jó előre jelezni tudták, és persze megvoltak az erre vonatkozó védelmi protokolljaik is.

Az autók birta a gyűrődést?

Egy ideig nem volt vele semmi baj, jól vette a meredek emelkedőket, legalábbis aznap. Az első pihenőnk Ushguli faluban, egy nagyon kicsi, elszigetelt településen tartottuk. A falu az időjárás miatt gyakorlatilag az év felében megközelíthetetlen. Korábban a szván népcsoport lakta, ma a leszármazottaik élnek itt. Egy kis séta és nézelődés után indultunk tovább a Shkhara gleccser felé. A gleccsert csak egy bizonyos pontig lehet autóval megközelíteni, utána már csak gyalogosan túrázva. Mi ezt nem akartuk bevállalni, mert már így is pazar látványban volt részünk. A gleccserhez vezető út végétől egy nagyobb kőhajításnyira állt egy kis ház, ha Ausztriában lennénk, akkor azt mondanám, hűtte, ahol elképesztő finomságokra leltünk, majd visszafordult a szállásunk felé.

A Kaukázus egynapos program volt?

Nem, másnapra egy napféltetés programot szerveztünk. A kocsi ismét előállt, elindultunk,

de már az első 500 méter után láttam, hogy ez egy borzasztó út lesz. Úgy éreztem, hogy minden egyes méterrel egyre közelebb kerülök a halálfélelemhez, ráadásul a kocsi irgalmatlan hangokat adott ki. A sofőr, aki csak oroszul beszélt, lépten-nyomon azt akarta, hogy álljunk meg fotózni. Kiderült, hogy azért szorgalmazta a sűrű megállásokat, mert a fék túlmelegedett, és a műszerfalon is egyre több lámpa gyulladt ki. Eljutottam arra pontra, amikor azt mondtam, hogy ezzel az autóval én egy métert sem vagyok hajlandó továbbmenni, annál is inkább, mert még olyan emelkedők és lejtők vártak ránk, hogy az még a szemnek is durva volt. Végül is az lett a történet vége, hogy jött értünk egy másik autó. Hasonló a másikhöz, de ez nem volt száz-, csak ötvenéves – ezzel tértünk vissza a szállásunkra, de ezt a napot már megette a kutya.

Ez volt az utolsó grúziai etap?

Tulajdonképpen igen. Visszatértünk Kutaiszibe, ahol bepótoltuk a városnézést. Elmentünk az óvárosba, megnéztük a Kolkhisz-szökőkutat, majd Kutaiszi legfőbb látványosságát, a Bagrati katedrális, ami szintén egy gyönyörű templom. A kutaiszi és a grúziai programunkat egy kis piacozással zártuk.

Hogy összegeznéd az utatokat?

A velem utazókkal egyetértésben nyugodt szívvel kijelenthetem, hogy Grúzia látnivalóiban, gasztronómiájában simán felveszi a versenyt a legtöbb európai országgal. Miután a turizmus még csak most van igazából kiépülőben, ezért az árak is teljesen elfogadhatóak.

Ma azt gondolom, hogy egy négynapos Örményország és egy nyolcnapos Grúzia tökéletes régiós túra lehet.

Ha valaki csak Grúziában gondolkozik, akkor mennyire kell mélyen belenyúlnia a zsebébe?

Nyilván ez sok mindentől függ, főleg a szállásválasztás miatt, de én azt gondolom a saját utunkból kiindulva, hogy egy egyhetes utat nagyjából 300 ezer forintból ki lehet hozni.

Visszámész még?

Ezt több mint valószínű, már csak azért is, mert a tengerparti rész, Batumi ezúttal kimaradt, másodsorban pedig azért, mert szeretnék egy olyan gasztrotúrát, ahol még jobban megismerhetem a grúz konyhát.